

KVINNLIG INFERTILITET

Marie Bixo

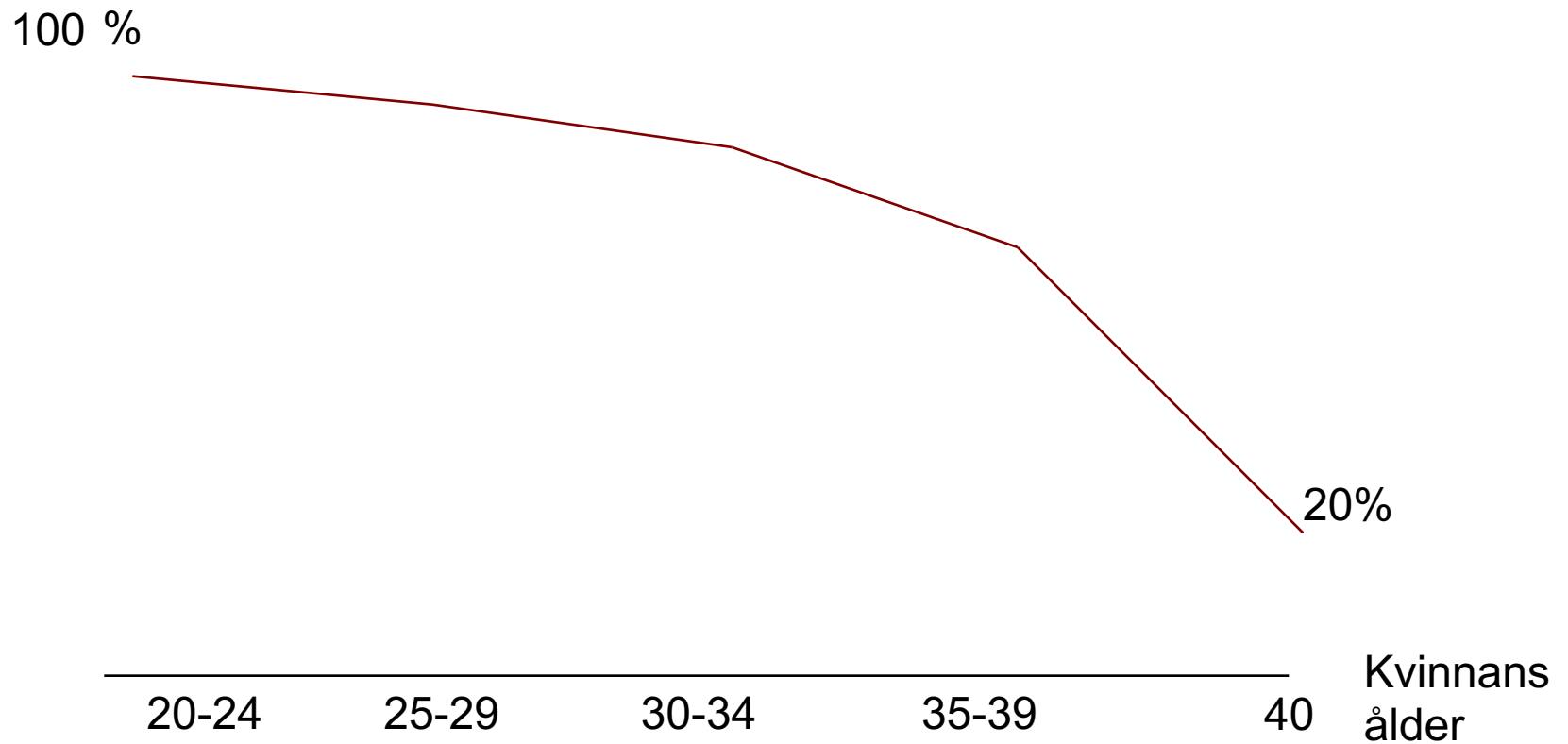
**Professor/överläkare i obstetrik och gynekologi
Umeå universitet/Norrlands universitetssjukhus**

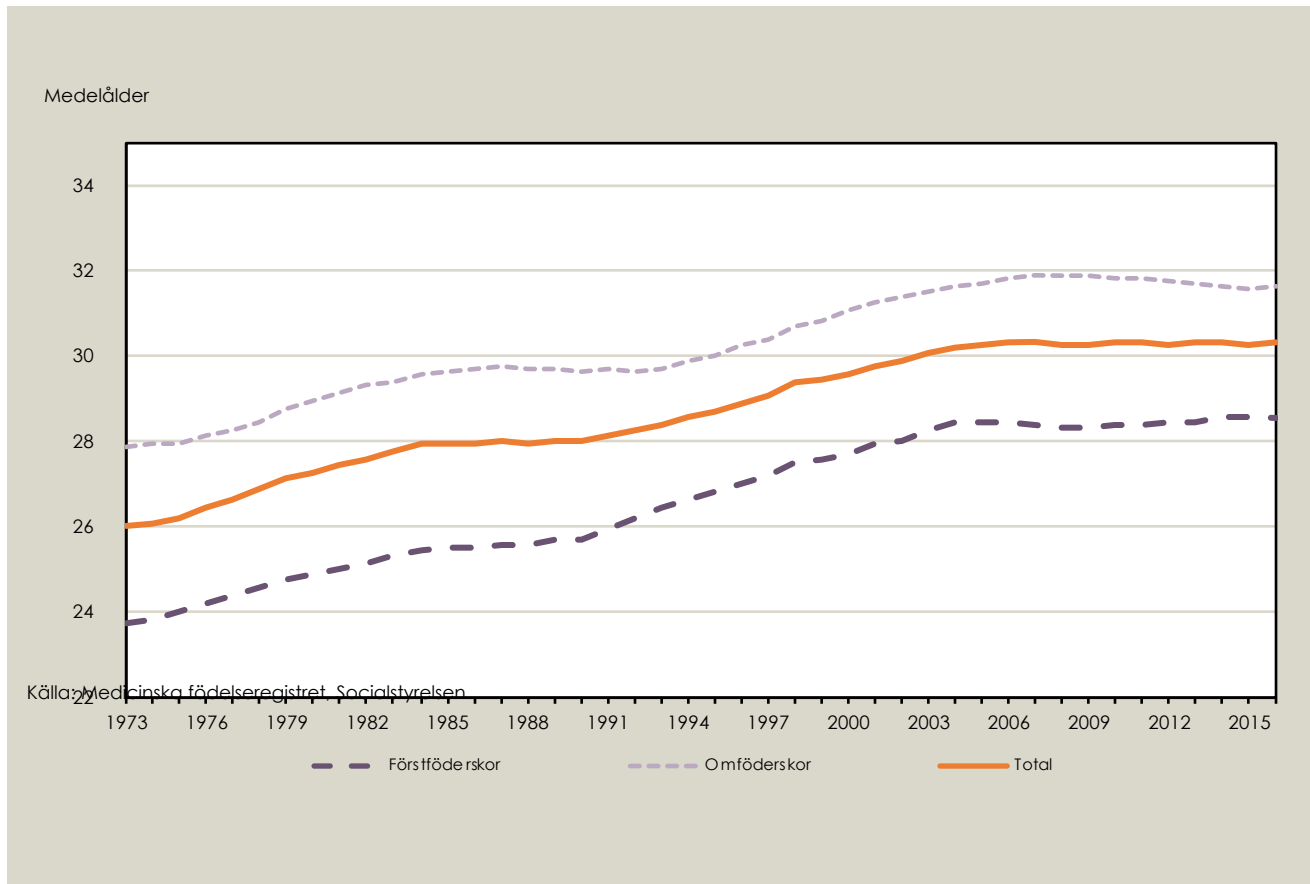
UMEÅ UNIVERSITET

GRAVIDITET INOM 1 ÅR

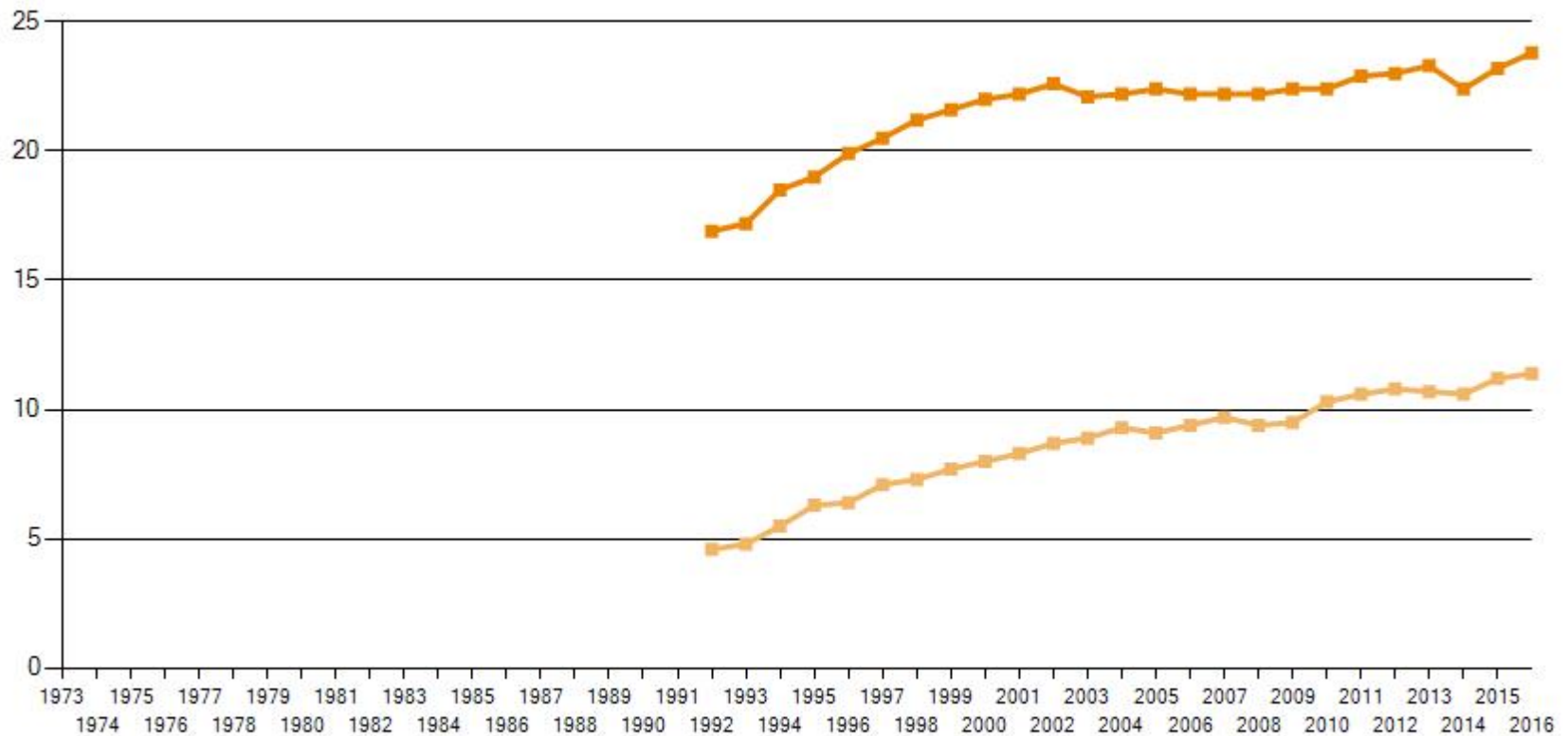
NÄR ÄR DET MEST OPTIMALT ATT SKAFFA BARN?

ANDEL ÖVERVIKT/FETMA VID INSKRIVNING MVC

Förlossningsstatistik, Procent, Riket, Ålder: Alla åldrar, Förstföderskor

25 ≤ BMI < 30 BMI ≥ 30

BAKGRUND INFERTILITET

- Definition enligt WHO: Utebliven graviditet efter 1 års regelbundna, oskyddade samlag
- 10-15% av alla heterosexuella par har fertilitetsproblem men 2/3 av dessa får barn efter behandling
- 1/3 kvinnlig faktor, 1/3 manlig faktor, 1/3 båda/oförklarad
- Q-IVF har 100% täckning, 190 000 behandlingar sedan starten 2007.

<https://www.medscinet.com/qivf/>

KVINNLIG FAKTOR

- Störd ovulationsförmåga (oligo- eller amenorré)
  - PCOS
  - Hypothalam amenorré
  - Hyperprolaktinemi (ibland sekundärt till hypotyreos)
- Tubarfaktor
  - Klamydia
- Endometriosis
  - Adhärenser (tubarfaktor)
  - Immunologisk patogenes?
- Habituell abort (tre eller fler konsekutiva missfall)
  - Antifosfolipidsyndrom (prevention med Fragmin/ASA)
  - Hypotyreos (om TPOAk TSH-gräns 2,5 mIE/L?)
  - PCOS (metformin)
  - Uterusfaktorer (myom, septa)

HUR VERIFIERA OVULATION?

- S-progesteron >30 nmol/L ca 7 d före mensstart är ett säkert test för att verifiera ovulation
- LH-sticka (urintest) mindre säkert men kan prediktera ovulationen och används för att optimera chansen till konception

UTREDNING AV AMENORRÉ (OLIGOMENORRÉ)

- Nivådiagnostik (I – IV)
- Hypogonadotrop
  - Hypothalam hämning
  - Hyperprolaktinemi
- Normogonadotrop
  - PCOS
  - Missbildningar
- Hypergonadotrop
  - Prematur ovariell insufficiens
  - Turner

GnRH

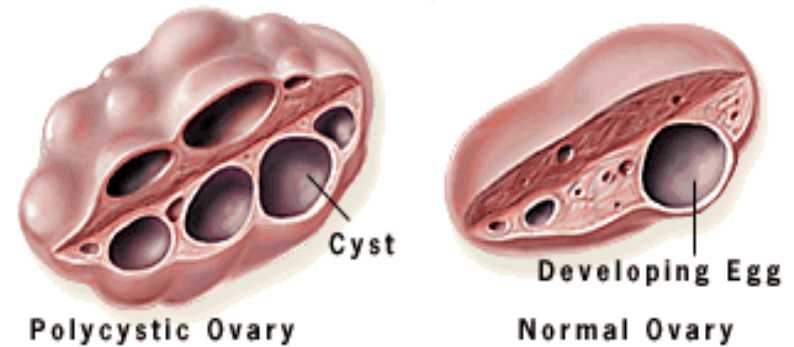
POLYCYSTISKT OVARIALSYNDROM (PCOS)

Prevalens 5-10%

70% har anovulation och
PCO, 85% hyperandrogena

50% överviktiga/obesa vid
diagnos

Ökad insulinresistens är
centralt

Högt AMH = stor ovarialreserv

God prognos på sikt -
särskilt vid viktnedgång (5% kan
vara tillräckligt)

HORMONPROFIL VID PCOS

- Förhöjt FAI (Test/SHBG)
  - Hirsutism
  - Acne
- LH/FSH-kvot >2 (tecken på, och orsak till, anovulation)
- Medelhöga nivåer av estradiol (särskilt vid övervikt)

PREMATUR OVARIELL INSUFFICIENS (POI)

- Ovariell insufficiens hos kvinnor < 40 år, prevalens 1%
- 30% av fall med primär amenorré
- Incidens
  - 1% vid 40 år
  - 0,1% vid 30 år
  - 0,01% < 20 år

PREMATUR OVARIELL INSUFFICIENS (POI) - ETIOLOGI

- Oftast okänd etiologi vid spontan POI (20-30% släktanamnes)
- Känd etiologi
  - Iatrogen (kirurgi, cancerbehandling)
  - Kromosomavvikelser
    - TS, T mosaicism, gonaddysgenesi XX/46, Fragile-X-syndrom
  - FSH-receptor mutation (ärfilig)
  - Autoimmun sjukdom, ffa hypotyreos, Typ 1 DM, Mb Crohn

PROGNOS

- Viss chans till normalisering vid sekundär amenorré
- 5-10% normaliseras, 50% temporärt
- Äggdonation oftast, men inte alltid, enda chansen till graviditet
  - 5-10% graviditetschans med egna ägg
  - AMH vägledande

HYPOTHALAM AMENORRÉ

Oftast uteslutningsdiagnos vid amenorréutredning

Fysiologiskt vid energibrist

Anorexi

Överträning

Stress

Hormonprover: Normala eller låga gonadotropiner, lågt estradiol

Prognosen god på sikt om livsstilsförändringar kan genomföras

ENDOMETRIOS

- Tidig diagnos och behandling förbättrar prognosen på sikt
  - Hormonell och kirurgisk behandling
- Faktorer som påverkar fertiliteten
  - Immunologiska faktorer
  - Utbredda adherenser (tubarfaktor)
  - Endometriom
  - All hormonell behandling omöjliggör spontan graviditet
- GnRH-behandling → ökad graviditetschans vid IVF
- Kirurgisk behandling → ökad spontan graviditetschans
- Vid assisterad befruktning – satsa direkt på IVF
  - Lägre graviditetschans än vid tubarfaktor
  - Bra med långvarig ”nedreglering” (GnRH-analog)

OVULATIONSTIMULERING

Vid PCOS

Antiöstrogen, peroral behandling med Letrozol (aromatashämmare) 2,5-5 mg dag 3-7 efter inducerad blödning

Monitorering med ultraljud dag 10-12

Spontan konception alt. insemination

Vid PCOS och hypothalam amenorré

Gonadotropinstimulering: lågdos FSH i injektioner för follikelutveckling, hCG för ovulation

IN VITRO FERTILISERING (IVF)

1. Nedreglering med GnRH-agonist eller –antagonist
2. FSH eller hMG för follikelutmognad
3. hCG för ovulation
4. 5-12 oocyter optimalt, extraheras via transvaginal punktion
5. Spermier tvättas och tillsätts i odlingsmedium
alt. ICSI

IVF FORTS.

6. Odling upp till blastocyst-stadiet

7. Single embryo transfer (SET), ultraljudsledd

8. Vaginalt progesteron som lutealfasstöd

IVF FORTS.

Frysning av embryon och även gameter vanligt numera (tekniken allt bättre), ovarialvävnad

Inför cancerbehandling, risk för POI (TS), svår endometrios

PGD (preimplantatorisk genetisk diagnostik) möjligt

Biverkningar:

Multipelgraviditeter (ej i Sverige)

OHSS (ovarian hyperstimulation syndrome)

ÄGGDONATION

- Får endast genomföras vid universitetsklinik (undantag Livio i Umeå)
- I Sverige tillåtet till gifta par, registrerade partners och sambos
- Ca 30% chans till graviditet med färskt donerat ägg
- Donatorns ålder viktigare för utfallet än mottagarens
- Brist på donatorer
- Kvinnor med Turner har ökad risk för kardiovaskulära komplikationer under graviditet

ANTAL PÅBÖRJADE CYKLER PER BEHANDLINGSTYP UNDER 2016 Q-IVF

Färsk IVF/ICSI	12 810
Fryscykel	6 297
Äggdonatorcykel	189
Egen äggfrys	397
AID	1 452

BEGRÄNSNINGAR FÖR LANDSTINGSFINANSIERAD IVF EXEMPEL VÄSTERBOTTEN

- Om regelbunden mens – oskyddat sex i mer än 1 år (tvåkönad relation)
- Stabil relation >2 år, folkbokförda på samma adress
- Ålder 25 – 39 år (25 – 55 år partnern)
- BMI < 30
- Inga gemensamma barn

**Tack för
uppmärksamheten!!**

